

ΤΟ ΘΗΛΥ ΣΤΟΝ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟ ΤΟΥ ΚΑΛΛΟΥΣ

Ο Νέος Μύθος της Πανδώρας στον Ησίοδο

ΘΕΟΓΟΝΙΑ, 565 sqq.

ἀλλά μιν ἐξαπάτησεν ἐὺς πάϊς Ἰαπετοῖο,
κλέψας ἀκαμάτοιο πυρὸς τηλέσκοπον ἀύγην
ἐν κοίλῳ νάρθηκι· δάκεν δ' ἄρα νειόθι θυμὸν
Ζῆν' ὑψιβρεμέτην, ἐχόλωσε δέ μιν φίλον ἦτορ,
ὡς ἴδ' ἐν ἀνθρώποισι πυρὸς τηλέσκοπον ἀύγην.

Αὐτίκα δ' ἀντί πυρὸς τεύξεν κακὸν ἀνθρώποισιν·
γαίης γὰρ σύμπλασσε περικλυτὸς Ἀμφιγυήεις
παρθένῳ αἰδοίῃ Ἴκελον Κρονίδεω διὰ βουλάς·

ΕΡΓΑ ΚΑΙ ΗΜΕΡΑΙ, 48 sqq.

ὅττι μιν ἐξαπάτησε Προμηθεὺς ἀγκυλομήτης·
τοῦνεκ' ἄρ' ἀνθρώποισιν ἐμήσατο κήδεα λυγρά,
κρύψε δὲ πῦρ· τὸ μὲν αὖτις ἐὺς πάϊς Ἰαπετοῖο
ἔκλεψ' ἀνθρώποισι Διὸς παρὰ μητιόεντος
ἐν κοίλῳ νάρθηκι, λαθὼν Δία τερπικέραυνον.
τὸν δὲ χολωσάμενος προσέφη νεφεληγερέτα Ζεὺς·
Ἰαπετιονίδη, πάντων πέρι μῆδεα εἰδώς,
χαίρεις πῦρ κλέψας καὶ ἐμὰς φρένας ἠπεροπέυσας,

ζῶσε δὲ καὶ κόσμησε θεὰ γλαυκῶπις Ἀθήνη
 ἀργυφὴν ἐσθῆτι· κατὰ κρηθην δὲ καλύπτρον
 δαιδαλέην χεῖρεσσι κατέσχεθε, θαῦμα ιδέσθαι·
 [ἀμφὶ δὲ οἱ στεφάνους νεοθηλέας ἄνθεσι ποίης
 ἱμεροῦς περιίθηκε καρήατι Παλλὰς Ἀθήνη].
 ἀμφὶ δὲ οἱ στεφάνην χρυσέην κεφαλῆφιν ἔθηκε,
 τὴν αὐτὸς ποίησε, περικλυτὸς Ἀμφιγυῆεις
 ἀσκήσας παλάμησι, χαριζόμενος Διὶ πατρί·
 τῇ δ' ἐνὶ δαίδαλα πολλὰ τετύχατο, θαῦμα ιδέσθαι,
 κνώδαλ' ὅσ' ἤπειρος δεινὰ τρέφει ἠδὲ θάλασσα·
 τῶν ὅ γε πόλλ' ἐνέθηκε – χάρις δ' ἐπὶ πᾶσιν ἄητο –
 θαυμάσια, ζώοισιν ἐοικότα φωνήεσσι.

Αὐτὰρ ἐπεὶ δὴ τεῦξε καλὸν κακὸν ἄντ' ἀγαθοῖο,
 ἐξάγαγ' ἐνθα περ ἄλλοι ἔσαν θεοὶ ἠδ' ἀνθρώποι,
 κόσμῳ ἀγαλλομένην γλαυκῶπιδος ὀβριμοπάτρης.
 θαῦμα δ' ἔχ' ἀθανάτους τε θεοὺς θνητοὺς τ' ἀνθρώπους,
 ὡς εἶδον δόλον αἰπὺν, ἀμήχανον ἀνθρώποισιν.
 [ἐκ τῆς γὰρ γένος ἐστὶ γυναικῶν θηλυτεράων·]
 τῆς γὰρ ὀλώϊόν ἐστι γένος καὶ φύλα γυναικῶν·
 πῆμα μέγα θνητοῖσι μετ' ἀνδράσι ναιετάουσιν,
 οὐλομένης πενίης οὐ σύμφοροι, ἀλλὰ κόροιο.
 ὡς δ' ὀπότη' ἐν σμήνεσσι κατηρεφέεσσι μέλισσαι
 κηφῆνας βόσκουσι, κακῶν ξυνήονας ἔργων·
 αἰ μὲν τε πρόπαν ἦμαρ ἐς ἠέλιον καταδύντα
 ἡμάτια σπεύδουσι τιθεῖσιν τε κηρία λευκά,
 οἱ δ' ἔντοσθε μένοντες ἐπηρεφέας κατὰ σίμβλους
 ἀλλότριον κάματον σφετέρην ἐς γαστέρ' ἀμῶνται·
 ὡς δ' αὐτῶς ἄνδρεςσι κακὸν θνητοῖσι γυναικῶν
 Ζεὺς ὑψιβρεμέτης θῆκε, ξυνήονας ἔργων
 ἀργαλέων. [ἔτερον δὲ πόρεν κακὸν ἄντ' ἀγαθοῖο·
 ὅς κε γάμον φεύγων καὶ μέρμερα ἔργα γυναικῶν
 μὴ γῆμαι ἐθέλη, ὀλοὸν δ' ἐπὶ γῆρας ἵκηται

σοί τ' αὐτῷ μέγα πῆμα καὶ ἀνδράσιν ἐσσομένοισιν.
 τοῖς δ' ἐγὼ ἀντὶ πυρὸς δώσω κακόν, ᾧ κεν ἅπαντες
 τέρπωνται κατὰ θυμὸν ἐὸν κακὸν ἀμφαγαπῶντες.
 Ὡς ἔφατ', ἐκ δ' ἐγέλασσε πατὴρ ἀνδρῶν τε θεῶν τε·
 Ἥφαιστον δ' ἐκέλευσε περικλυτὸν ὅτι τάχιστα
 γαῖαν ὕδει φύρειν, ἐν δ' ἀνθρώπου θέμεν αὐδὴν
 καὶ σθένος, ἀθανάτης δὲ θεῆς εἰς ὧπα εἰσκειν
 παρθενικῆς καλὸν εἶδος ἐπήρατον· αὐτὰρ Ἀθήνην
 ἔργα διδασκῆσαι, πολυδαίδαλον ἰστόν ὑφαίνειν·
 καὶ χάριν ἀμφιχέαι κεφαλῇ χρυσέην Ἀφροδίτην
 καὶ πόθον ἀργαλέον καὶ γυιοβόρους μελεδῶνας·
 ἐν δὲ θέμεν κύνεόν τε νόον καὶ ἐπίκλοπον ἦθος
 Ἑρμείην ἦνωγε, διάκτορον Ἀργεῖφόντην.

Ὡς ἔφαθ', οἱ δ' ἐπίθοντο Διὶ Κρονίῳ ἀνακτι.
 αὐτίκα δ' ἐκ γαίης πλάσσε κλυτὸς Ἀμφιγυῆεις
 παρθένῳ αἰδοίῃ ἵκελον Κρονίδεω διὰ βουλᾶς·
 ζῶσε δὲ καὶ κόσμησε θεὰ γλαυκῶπις Ἀθήνη·
 ἀμφὶ δὲ οἱ Χάριτες τε θεαὶ καὶ πότνια Πειθῶ
 ὄρμους χρυσεῖους ἔθεσαν χροῖ· ἀμφὶ δὲ τὴν γε
 Ὀραι καλλίκομοι στέφον ἄνθεσι εἰαρινοῖσιν·
 πάντα δὲ οἱ χροῖ κόσμον ἐφήρμοσε Παλλὰς Ἀθήνη·
 ἐν δ' ἄρα οἱ στήθεσσι διάκτορος Ἀργεῖφόντης
 ψεύδεά θ' αἰμυλίους τε λόγους καὶ ἐπίκλοπον ἦθος
 τεῦξε Διὸς βουλήσιν βαρυκτύπου· ἐν δ' ἄρα φωνὴν
 θῆκε θεῶν κῆρυξ, ὀνόμηνε δὲ τήνδε γυναικᾶ
 Πανδώρην, ὅτι πάντες Ὀλύμπια δώματ' ἔχοντες
 δῶρον ἐδώρησαν, πῆμ' ἀνδράσιν ἀλφηστήσιν.
 αὐτὰρ ἐπεὶ δόλον αἰπὺν ἀμήχανον ἐξετέλεσεν,
 εἰς Ἐπιμηθέα πέμπε πατὴρ κλυτὸν Ἀργεῖφόντην
 δῶρον ἄγοντα, θεῶν ταχὺν ἄγγελον· οὐδ' Ἐπιμηθεὺς
 ἐφράσαθ' ὡς οἱ ἔειπε Προμηθεὺς μὴ ποτε δῶρον
 δέξασθαι παρ Ζηνὸς Ὀλυμπίου, ἀλλ' ἀποπέμπειν

χήτει γηροκόμοιο, ὃ γ' οὐ βίότου ἐπιδευῆς
ζώει, ἀποφθιμένον δὲ διὰ ζωῆν δατέονται
χηρωσταί· ᾧ δ' αὖτε γάμου μετὰ μοῖρα γένηται,
κεδνήν δ' ἔσχεν ἄκοιτιν ἀρηρυῖαν πραπίδεσσι,
τῷ δέ τ' ἀπ' αἰῶνος κακὸν ἐσθλῷ ἀντιφερίζει
ἐμμενές·] ὃς δέ κε τέτμη ἀταρτηροῖο γενέθλης,
ζώει ἐνὶ στήθεσσι ἐχὼν ἀλίσστον ἀνίην
θυμῷ καὶ κραδίῃ, καὶ ἀνήκεστον κακὸν ἐστίν.

Ὡς οὐκ ἔστι Διὸς κλέψαι νόον οὐδὲ παρελθεῖν·
οὐδὲ γὰρ Ἰαπετιονίδης ἀκάκητα Προμηθεὺς
τοῖό γ' ὑπεξήλυξε βαρὺν χόλον, ἀλλ' ὑπ' ἀνάγκης
καὶ πολυίδριν ἐόντα μέγας κατὰ δεσμὸς ἐρύκει.

Ἡσίοδος, Θεογονία, vv. 565-616

ἀργαλέων· ὃ κε τέτμη ἀταρτηροῖο γενέθλης,

ἐξοπίσω, μὴ πού τι κακὸν θνητοῖσι γένηται·
αὐτὰρ ὁ δεξάμενος, ὅτε δὴ κακὸν εἶχ', ἐνόησε.

Πρὶν μὲν γὰρ ζώεσκον ἐπὶ χθονὶ φύλ' ἀνθρώπων
νόσφιν ἄτερ τε κακῶν καὶ ἄτερ χαλεποῖο πόνοιο
νούσων τ' ἀργαλέων, αἶ τ' ἀνδράσι κῆρας ἔδωκαν.
αἶψα γὰρ ἐν κακότητι βροτοὶ καταγηράσκουσιν.
ἀλλὰ γυνὴ χεῖρεσσι πίθου μέγα πῶμα ἀφελούσα
ἐσκέδασ', ἀνθρώποισι δ' ἐμήσατο κήδεα λυγρὰ.
μόυνη δ' αὐτόθι Ἑλπίς ἐν ἀρρήκτοισι δόμοισιν
ἔνδον ἔμεινε πίθου ὑπὸ χεῖλεσιν οὐδὲ θύραζε
ἐξέπτῃ· πρόσθεν γὰρ ἐπέμβαλε πῶμα πίθιοιο
αἰγίοχου βουλήσι Διὸς νεφεληγερέταο.
ἄλλα δὲ μυρία λυγρὰ κατ' ἀνθρώπους ἀλάληται·
πλείη μὲν γὰρ γαῖα κακῶν, πλείη δὲ θάλασσα·
νοῦσοι δ' ἀνθρώποισιν ἐφ' ἡμέρη, αἶ δ' ἐπὶ νυκτὶ
αὐτόματοι φοιτῶσι κακὰ θνητοῖσι φέρουσαι
σιγῇ, ἐπεὶ φωνὴν ἐξείλετο μητίετα Ζεὺς.
οὕτως οὐ τί πη ἔστι Διὸς νόον ἐξαλέασθαι.

Ἡσίοδος, Ἔργα καὶ Ἡμέραι, vv. 48-105

χωρίς γυναικὸς θεὸς ἐποίησεν νόον
τὰ πρῶτα. τὴν μὲν ἐξ ὑὸς τανύτριχος,
τῆι πάντ' ἀν' οἶκον βορβόρωι πεφυρμένα
ἄκοσμα κεῖται καὶ κυλίνδεται χαμαί·
5 αὐτὴ δ' ἄλουτος ἀπλύτοις ἐν εἵμασιν
ἐν κοπρήσιν ἡμένη πιαίνεται.

τὴν δ' ἐξ ἀλιτρῆς θεὸς ἔθηκ' ἀλώπεκος
γυναῖκα πάντων ἴδριν· οὐδέ μιν κακῶν
λέληθεν οὐδὲν οὐδὲ τῶν ἀμεινόνων·
10 τὸ μὲν γὰρ αὐτῶν εἶπε πολλάκις κακόν,
τὸ δ' ἐσθλόν· ὀργὴν δ' ἄλλοτ' ἀλλοίην ἔχει.

τὴν δ' ἐκ κυνός, λιτοργόν, αὐτομήτορα,
ἢ πάντ' ἀκούσαι, πάντα δ' εἰδέναι θέλει,
πάντηι δὲ παπταίνουσα καὶ πλανωμένη
λέληκεν, ἦν καὶ μηδέν' ἀνθρώπων ὄραϊ.
15 παύσειε δ' ἂν μιν οὐτ' ἀπειλήσας ἀνήρ,
οὐδ' εἰ χολωθεὶς ἐξαράξειεν λίθωι
ὀδόντας, οὐδ' ἂν μειλίχως μυθεόμενος,
οὐδ' εἰ παρὰ ξείνοισιν ἡμένη τύχηι,
20 ἀλλ' ἐμπέδως ἀπρηκτον αὐονὴν ἔχει.

τὴν δὲ πλάσαντες γηῖνιν Ὀλύμπιοι
ἔδωκαν ἀνδρὶ πηρόν· οὔτε γὰρ κακόν
οὐτ' ἐσθλόν οὐδὲ οἶδε τοιαύτη γυνή·
ἔργων δὲ μοῦνον ἐσθίειν ἐπίσταται.
25 κῶταν κακὸν χειμῶνα ποιήσῃ θεός,
ρίγῶσα δίφρον ἄσσον ἔλκεται πυρός.

τὴν δ' ἐκ θαλάσσης, ἢ δὴ ἐν φρεσὶν νοεῖ
τὴν μὲν γελᾷ τε καὶ γέγηθεν ἡμέρη·
ἐπαινέσει μιν ξεῖνος ἐν δόμοις ἰδῶν·

30 «οὐκ ἔστιν ἄλλη τῆσδε λωΐων γυνή
ἐν πᾶσιν ἀνθρώποισιν οὐδὲ καλλίων»·
τὴν δ' οὐκ ἀνεκτὸς οὐδ' ἐν ὀφθαλμοῖς ἰδεῖν
οὐτ' ἄσσον ἐλθεῖν, ἀλλὰ μαίνεται τότε
ἄπλητον ὥσπερ ἀμφὶ τέκνοισιν κύων,
35 ἀμείλιχος δὲ πᾶσι κάποθυμῆ
ἐχθροῖσιν ἴσα καὶ φίλοισι γίνεται
ὥσπερ θάλασσα πολλάκις μὲν ἀτρεμῆς
ἔστηκ', ἀπήμων, χάσμα ναύτησιν μέγα,
θέρεος ἐν ὥρῃ, πολλάκις δὲ μαίνεται
40 βαρυκτύποισι κύμασιν φορευομένη.
ταύτη μάλιστ' ἔοικε τοιαύτη γυνή
ὀργὴν· φυὴν δὲ πόντος ἀλλοίην ἔχει.

τὴν δ' ἐκ [τε] σποδ<ε>ίης καὶ
παλιντριβέος ὄνου,
ἢ σὺν τ' ἀνάγκῃ σὺν τ' ἐνιπῆσιν μόγισ
45 ἔστερξεν ὧν ἅπαντα κάπονήσατο
ἀρεστά· τόφρα δ' ἐσθίει μὲν ἐν μυχῶι
προνύξ προῆμαρ, ἐσθίει δ' ἐπ' ἐσχάρηι.
ὁμῶς δὲ καὶ πρὸς ἔργον ἀφροδίσιον
ἐλθόντ' ἐταῖρον ὄντινῶν ἐδέξατο.

50 τὴν δ' ἐκ γαλῆς, δύστηνον οἰζυρὸν γένος·
κείνη γὰρ οὐ τι καλὸν οὐδ' ἐπίμερον
πρόσεστιν οὐδὲ τερπνὸν οὐδ' ἐράσμιον.
εὐνῆς δ' ἀληνῆς ἔστιν ἀφροδισίης,
τὸν δ' ἄνδρα τὸν περῶντα ναυσίη διδοῖ.
55 κλέπτουσα δ' ἔρδει πολλὰ γείτονας κακά,
ἄθυστα δ' ἰρὰ πολλάκις κατεσθίει.

τὴν δ' ἵππος ἀβρῆ χαιτέεσσ' ἐγείνατο,

ἢ δούλι' ἔργα καὶ δύην περιτρέπει,
 κοῦτ' ἄν μύλης ψαύσειεν, οὔτε κόσκινον
 60 ἄρειεν, οὔτε κόπρον ἐξ οἴκου βάλοι,
 οὔτε πρὸς ἵπνον ἀσβόλην ἀλευμένη
 ἴζοιτ'. ἀνάγκη δ' ἄνδρα ποιεῖται φίλον·
 λούται δὲ πάσης ἡμέρης ἄπο ῥύπον
 δῖς, ἄλλοτε ρῖς, καὶ μύροις ἀλείφεται,
 65 αἰεὶ δὲ χαίτην ἐκτενισμένην φορεῖ
 βαθεῖαν, ἀνθέμοισιν ἐσκιασμένην.
 κᾶλόν μὲν ὦν θέημα τοιαύτη γυνή
 ἄλλοισι, τῶι δ' ἔχοντι γίνεται κακόν,
 ἢ ν μή τις ἢ τύραννος ἢ σκηπτοῦχος ἦι,
 70 ὅστις τοιούτοις θυμὸν ἀγλαΐζεται.
 τὴν δ' ἐκ πιθήκου· τοῦτο δὴ διακριδὸν
 Ζεὺς ἀνδράσιν μέγιστον ὤπασεν κακόν.
 αἴσχιστα μὲν πρόσωπα· τοιαύτη γυνή
 εἴσιν δι' ἄστεος πᾶσιν ἀνθρώποις γέλωσ·
 75 ἐπ' ἀυχένα βραχεῖα· κινεῖται μόγις·
 ἄπυγος, αὐτόκωλος. ἅ τάλας ἀνὴρ
 ὅστις κακὸν τοιοῦτον ἀγκαλίζεται.
 δῆνεα δὲ πάντα καὶ τρόπους ἐπίσταται
 ὥσπερ πίθηκος· οὐδὲ οἱ γέλωσ μέλει·
 80 οὐδ' ἄν τιν' εὖ ἔρξειεν, ἀλλὰ τοῦτ' ὄραϊ
 καὶ τοῦτο πᾶσαν ἡμέρην βουλεύεται,
 ὅκως τιν' ὡς μέγιστον ἔρξειεν κακόν.
 τὴν δ' ἐκ μελίσσης· τὴν τις εὐτυχεῖ λαβῶν·
 κείνη γὰρ οἴη μῶμος οὐ προσιζάνει,
 85 θάλλει δ' ὑπ' αὐτῆς κάπαέξεται βίος,
 φίλη δὲ σὺν φιλέοντι γηράσκει πόσει
 τεκοῦσα καλὸν κῶνομάκλυτον γένος.
 κάριπρεπῆς μὲν ἐν γυναιξὶ γίνεται

πάσησι, θεῖη δ' ἀμφιδέδρομεν χάρις.
 90 οὐδ' ἐν γυναιξὶν ἤδεται καθημένη
 ὄκου λέγουσιν ἀφροδισίους λόγους.
 τοίας γυναικας ἀνδράσιν χαρίζεται
 Ζεὺς τὰς ἀρίστας καὶ πολυφραδεστάτας·
 τὰ δ' ἄλλα φύλα ταῦτα μηχανῆι Διὸς
 95 ἔστιν τε πάντα καὶ παρ' ἀνδράσιν μενεῖ.
 Ζεὺς γὰρ μέγιστον τοῦτ' ἐποίησεν κακόν,
 γυναικας· ἦν τι καὶ δοκέωσιν ὠφελεῖν
 ἔχοντι, τῶι μάλιστα γίνεται κακόν·
 οὐ γὰρ κοτ' εὐφρων ἡμέρην διέρχεται
 100 ἄπασαν, ὅστις σὺν γυναικὶ †πέλεται,
 οὐδ' αἶψα Λιμὸν οἰκίης ἀπώσεται,
 ἐχθρὸν συνοικητῆρα, δυσμενέα θεῶν.
 ἀνὴρ δ' ὅταν μάλιστα θυμηδεῖν δοκῆι
 κατ' οἶκον, ἢ θεοῦ μοῖραν ἢ ἀνθρώπου
 χάριν,
 105 εὐροῦσα μῶμον ἐς μάχην κορύσσεται.
 ὄκου γυνή γὰρ ἔστιν οὐδ' ἐς οἰκίην
 ξεῖνον μολόντα προφρόνως δεκοῖατο.
 ἦτις δέ τοι μάλιστα σωφρονεῖν δοκεῖ,
 αὕτη μέγιστα τυγχάνει λωβωμένη·
 110 κεχηνότος γὰρ ἀνδρός, οἱ δὲ γείτονες
 χαίρουσ' ὀρῶντες καὶ τόν, ὡς ἀμαρτάνει.
 τὴν ἦν δ' ἕκαστος αἰνέσει μεμνημένος
 γυναικα, τὴν δὲ τοῦτέρου μωμήσεται·
 ἴσῃν δ' ἔχοντες μοῖραν οὐ γινώσκομεν.
 Ζεὺς γὰρ μέγιστον τοῦτ' ἐποίησεν κακόν,
 καὶ δεσμὸν ἀμφέθηκεν ἄρορηκτον πέδης,
 ἐξ οὔ τε τοὺς μὲν Αἴδης ἐδέξατο
 γυναικὸς εἶνεκ' ἀμφιδηριωμένους...

“Ψόγος κατὰ γυναικῶν”

Σιμωνίδης, *Ἰαμβοί*, Fr. 7 West = 7 Diehl